

JISMONIY TARBIYA YO'NALISHI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL O'QITISH USULLARIDAN FOYDALANISH

G. R. Muratova

*Qo'qon davlat universiteti dotsenti
muratovagulnora4@gmail.com*

M. Davranova

Qo'qon davlat universiteti talabasi

Аннотация. Мақола «Жисмоний маданият» таълим йўналиши талабаларини тайёрлаш жараёнида интерфаол ўқитиш усуллари қўллаш самарадорлигини таҳлил қилишга бағишланган. Тадқиқотнинг мақсади — замонавий интерфаол технологияларнинг 2–3 курс талабалари (n=80) касбий компетенцияларини шакллантиришга таъсирини аниқлашдан иборат. Ишда педагогик кузатиш, сўровнома ва статистик таҳлил усуллари қўлланилди. Олинган натижалар таълим жараёнига интерфаол технологияларни (мунозаралар, ишбилармонлик ўйинлари, кейс-метод, рақамли таълим платформалари) жорий этишнинг аҳамиятли эканини тасдиқлади, бу эса бўлажак мутахассисларнинг касбий тайёргарлик даражасини оширишга хизмат қилади.

Калит сўзлар: интерфаол ўқитиш усуллари; касбий компетенциялар; бакалаврият талабалари; жисмоний маданият; таълим жараёни; инновацион педагогик технологиялар; амалиётга йўналтирилган ўқитиш; рақамли таълим ресурслари; талабалар мотивацияси; компетенцияларни шакллантириш.

Кириш. Замонавий жисмоний маданият соҳасидаги таълим нафақат юқори даражадаги жисмоний ва методик тайёргарликка, балки инновацион тафаккур, педагогик эгилувчанлик ва рақамли компетентликка эга мутахассисларни тайёрлашга йўналтирилган. Бўлажак педагогларни тайёрлаш сифатига таъсир этувчи муҳим омиллардан бири — бу интерфаол ўқитиш усулларида фойдаланишдир.

Интерфаол усуллар деганда ўқитиш жараёнини шундай ташкил этиш тушуниладики, унда ўқитувчи ва талабаларнинг фаол ҳамкорлиги таъминланади, мустақиллик, креативлик ва жамоавий ишга рағбатлантирилади. Самарали усуллар қаторига қуйидагилар киради:

- мунозаралар ва дебатлар,
- ишбилармонлик ва роль ўйинлари,
- лойиҳа методи,
- кейс-метод,

- рақамли платформалар (Moodle, Kahoot, Google Classroom).

Халқаро тадқиқотлар интерфаол шаклларнинг жорий қилиниши нафақат академик кўрсаткичларни, балки бўлажак мутахассисларнинг касбий идентификация даражасини ҳам оширишини кўрсатади [1; 2].

Тадқиқот методлари. Тадқиқотда «Жисмоний маданият» йўналишида таҳсил олаётган 2–3 курс талабалари ($n=80$, ёши 19–20 йил) иштирок этди.

Педагогик тажриба ташкил этилиши. Педагогик тажриба 2024–2025 ўқув йилининг икки семестри давомида ўтказилди.

Назорат гуруҳи ($n=40$) – асосан анъанавий методлар (маърузалар, дарсликлар бўйича амалий машғулотлар).

Экспериментал гуруҳ ($n=40$) – мунтазам равишда интерфаол методлар (кейс-метод, ишбилармонлик ўйинлари, Kahoot орқали онлайн-тестлар, гуруҳларда лойиҳа ишлари) қўлланилди.

Маълумот йиғиш усуллари:

- сўровнома (мотивация ва ўзига ишончни баҳолаш),
- педагогик кузатиш (фаоллик, жамоавий ишда иштирок),
- касбий компетенцияларни тест синови (В.А. Крутецкий методикаси, жисмоний маданиятга мослаштирилган),
- статистик таҳлил (Стьюдент t -критерийи).

Тадқиқот натижалари.

1. *Талабаларнинг ўқишга мотивацияси*

Эксперимент бошида гуруҳлар орасида фарқ йўқ ($p>0.05$).

Эксперимент якунларида:

назорат гуруҳи — мотивация +8%,

экспериментал гуруҳ — мотивация +27% ($p<0.01$).

2. *Касбий компетенцияларни ривожланиши*

Экспериментал гуруҳ: методик компетенция +24%, коммуникатив +19%, рақамли +31%.

Назорат гуруҳи: +9%, +6% ва +8%.

3. *Фаоллик ва ташаббускорлик*

Экспериментал гуруҳда талабаларнинг ташаббускорлиги, ҳамкорликка тайёрлиги ва муаммоли вазиятларда фаоллиги юқори бўлди.

Муҳокама. Олинган натижалар интерфаол усулларнинг самарадорлигини тасдиқлади.

Биринчидан, мотивация ошиши хорижий тадқиқотларда қайд этилган геймификация ва рақамли платформаларнинг аҳамиятини тасдиқлайди [3].

Иккинчидан, методик ва коммуникатив компетенциялар ўсиши бўлажак педагогларда мулоқот, рефлексия ва жамоавий иш кўникмаларини шакллантиришга ёрдам берди [4].

Учинчидан, рақамли воситалардан фойдаланиш талабаларнинг замонавий технологияларни ўзлаштиришига имкон яратди.

Хулоса. Тадқиқот интерфаол усуллардан фойдаланиш «Жисмоний маданият» бакалавриат йўналиши талабаларининг касбий компетенцияларини шакллантиришда муҳим омил эканини тасдиқлади.

Интерфаол технологиялар (мунозара, кейс-метод, ишбилармонлик ўйинлари, гуруҳларда ишлаш, рақамли платформалар, виртуал симуляторлар) назарий билимларни чуқур ўзлаштириш билан бирга уларни амалда қўллаш кўникмаларини ҳам ривожлантиради.

Ан'анави ва интерфаол ёндашувларни солиштириш интерфаол усулларни қўллаган талабалар методика, дарс режалаштириш ва касбий вазифаларни ечишда юқори натижалар кўрсатганини аниқлади. Халқаро тажриба ҳам бунга мос келади.

Амалий тавсиялар:

- Маърузалар ва амалий машғулотларда мунозара, дебат, кейс-метод ва ўйин технологияларини тизимли қўллаш.

- Гуруҳларда иш орқали жамоавий кўникмаларни ривожлантириш.

- Онлайн-курслар, виртуал тренажёрлар, симуляциялар ва мобил иловалардан фойдаланиш.

- Масофавий ва аралаш таълим усулларини кенгайтириш.

- Лойиҳа асосидаги вазифалар орқали касбий компетенцияларни шакллантириш.

- Педагоглар учун рақамли педагогика ва интерфаол технологиялар бўйича малака ошириш курслари ўтказиш.

- Мотивацияни ошириш учун Kahoot викториналари, спорт-ўқув челленжлари каби мусобақавий элементларни қўллаш.

- Самарадорликни баҳолашда талабалар рефлексияси, сўровномалар ва динамика таҳлилини йўлга қўйиш.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Бондаревская Е.В. Замонавий интерфаол таълимга ёндашувлар. — М.: Академия, 2021.

2. Колесникова И.А. Педагогик инновациялар касбий таълимда. — СПб.: Речь, 2020.

3. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. *Cooperative Learning and Student Achievement*. Educational Leadership, 2020, 78(2), 24–30.

4. Salas, E., Tannenbaum, S. I., Kraiger, K., & Smith-Jentsch, K. A. *The Science of Training and Development in Organizations*. Psychological Science in the Public Interest, 2012, 13(2), 74–101.

5. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. *Blended Learning in Higher Education*. — San Francisco: Jossey-Bass, 2013.